

Unitárius Közlöny

A VALLÁSOS ÉS ERKÖLCSÖS ÉLET ÉBRESZTÉSÉRE

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI dr. BOROS GYÖRGY.

Előfizetési ára 2 k. 40 f. (1 frt 20 kr.) Egy szám ára 24 fillér (12 kr.)

Egyleti tagok, 5 évi kötelezettséggel, egy évre 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfí Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra.

Dávid Ferencz szelleme.

A napok jönnek és mennek. A megkezdett élet mindennap közelebb jut a végéhez. Egy-egy lökés gyorsítja a haladást a lejárát felé, egy-egy akadály hátráltatja, de még ha 80 vagy 90 évre is terjed, a vége halál és enyészet.

A halál gondolata megrendítő, a halál ténye kétségbe ejtő s mégis az elsövel kibékülünk, az utóbbiban megnyugszunk, mert még szivszaggató fájdalmaink között is érezzük, hogy a halál bezár ugyan egy nehéz ajtót, mely az élet a halottól elválasztja, de nem szünteti meg az összeköttetést. Nem álomlátásról, nem képzelődésről, nemis csak a hit munkájáról beszélek, hanem egy olyan valóságról, a mely önmagát dicsőíti meg közöttünk.

Tudjuk, hogy a mi anyagi vagy testi, egyetlen parányát el nem veszíti a halállal, hanem csak átengedi a nagy egésznek, hogy bonczalja részeire azért, hogy ismét alkothassa össze valamely új egészbe. Azt is látjuk, hogy az az új rendesen jobb és tökéletesebb is, mint volt a régi. Az anyagforgatás előmozdítja az anyag tökéletesedését bizonynyal azért, mivel újabb alakulást, s a tehetségek és erők szerencsésebb elhelyezését teszi lehetővé s a mi mindenek fölött lényeges, a nap hatásának és ujrateremtő munkájának jobban kiteszi.

Ki tudná kétségbe vonni, hogy ugyanez az örökké tartó és tökéletesítő munka nem foly a lelki világban is. A lelki

energiája még látszólag sem szakadhat meg, nemis szakad meg, habár gyakran nem láthatjuk, mivel testi szemmel nézzük

A lélek élete és működése is csak akkor kezd bizonyos lenni előttünk, a mikor erősebb hatása nyilvánul. A mikor új eszközöket használ föl, más erőket indít mozgásba és tevékenységbe. Azok a nyomok, a melyeket a lélek régen a szilárd kövön, most a gyöngé papíron rögzít meg, s élő hangon szólnak a múltból a jelenbe s innen a jövőbe. Még e nyomok és jelek nélkül is van szavuk a régieknek a jeleniekhez. A nemzeti öntudat, a történelmi érzék, a multak iránti kegyelet mind olyan fogalmak, a melyek ellenállhatlan valóság erejével hatnak egyesekre és ezerekre is.

A magyar nemzeti önérzet ébredésével egyidejűleg egy magyar vallás-reformator geniusa is megjelent e bércek között és ébtesztgette a szellemet, a Dávid Ferencz szellemét közöttünk. A szónok ajaka megszólal és az evargelium igéi összevegyülnek a reformátoréval s a közönség álmélkodva lelkesedik az örökkévaló igazságok mellett. A költő tollát megindítja az ihlet és az ifjú ajakán tüzes nyelvek zengik a nagy nevek dicsőségét.

November a reformatorok borongós időszaka. Deritsünk fényt emlékökre s nevökkel és szellemökkel lépünk egységbe. Élünk emlékükkel e napokban s éledünk szellemük hatása alatt, hadd diadalmaskodjunk a köznapiaság fölött.

Dávid Ferencz lelke az élő, a ható, jelenjen meg minden lélekben és biztosítson örök életet, és állandó munkásságot.

Boros György.

A néptársadalom.

— Kozma Ferencz, kir tanácsos, tanfelügyelő felolvasása a „Dávid Ferencz-egyesület“ vargasi közgyűlésén, 1903. aug. 22. —

Tisztelt közgyűlés! Egyesületünk működési keretének tengelyét a vallás-erkölcsi élet ápolása és fejlesztése képezi. E körül kell forognia minden ténykedésünknek s ezzel kell vonatkozásban állni minden mozgalmunknak és törekvésünknek. Az egyház idevonatkozó intézményeit és bizományosait ezzel nem helyettesíteni és háttérbe szorítani, hanem támogatni és hatásukat kiterjedtebbé tenni óhajtjuk. A hivatalos szolgálat és

kötelesség mellé az önkéntes szolgálatot és munkát állítjuk, hogy ezzel ott is megjelenhessünk, a hol a szószék és igehirdetés szerepe megszűnik s azokkal is érintkezhessünk, akik magát az ilyenmü érintkezést ha nem is épen kerülik, de nem keresik; mert a vallás-erkölcsi élet rendesen az ily periferiákon szunyad. Itt az ébresztés feladata áll előttünk, hogy az erkölcsi élet gyenge csiraképessége végkép el ne pusztuljon. Körülötte gyomot irtunk, talajt puhitunk, hogy a nap melege, az éltető harmat nedve a gyökérzethez jusson s abban nedvkeringést fakasszon. Ha ez megindult és az élet jelei mutatkoznak, már ingert érzünk magunkban a további gondoskodásra, hogy a táplálék, az ápolás ne hiányozzék s a kártékony befolyások távol tartatván, munkánknak gyümölcsét is biztosítva lássuk s azt majd élvezhessük is. Minő lelki öröm az, ha működésünk területein évről-évre egy-egy lábnyomot felmutathatunk, hol a néma pusztulás helyét élet és virulás váltja fel! *Ez az alkotás munkája!*

Majd sivárabb, vészesebb területre visznek lépteink, a hol megüledett posványnak bűzhödtt vizét kell lecsapolnunk s az élet fáját ellepő élősdiék kuszó indáit eltávolítanunk, hogy megmentjük egy-egy család törzsét a pusztulástól s viszszaadjuk életerejét, hogy önmagának és környezetének javára ismét munkaképes legyen.

Ez a mentés munkája!

Tovább rémes zaj üti meg fülünket. Amint közeledünk, embertömeg vad gomolygása tárul elénk, amint vérengző vadak fékvesztett szilajságával egymás testi életeire törnek, kivetkőzve emberi mivoltukból . . . A vallásnak, az erkölcsi törvénynek, a felebaráti szeretetnek csillapító szavai itten elvesznek a pusztában. Az elvakult szenvedély csak vérbosztut liheg. És mi tétlenül állunk isteni és emberi törvénnyel a kezünkben és szívünkben. Végig kell várnunk a kitört vulkán pusztító munkáját, hogy azután a romok közül a sebesülteket elszállítsuk és ápolásukhoz kezdjük, — s majd a csillapuló szenvedélyek teljes elaltatására és az emberi méltóság érvényre emelésére olyan szereket alkalmazzunk, melyek az állati vadságot társaldalmunktól távol tartásák.

Ez az irgalom munkája!

Körutunkban a mezőn, községben, utcán, háznál, léptenyomon munkás néppel találkozunk. A munka imádság! S mi boldogok vagyunk látván, hogy népünk a szorgalom erényét mily példásan gyakorolja. Apraja, nagyja vetélkedik: ki megnyit bir? . . . Csak vajha a munka nemtőjéül süket-fajdot választott vcn' e nép! mely nem hallja azt az éktelen isten-

káromlást és arczpirító szólamokat, a miket okkal és ok nélkül, fölindulásában, mint jó kedvében olyan vetélkedve gyakorol apraja-nagyja, még a nőket sem véve ki Mily eldurvulása ez a népléleknek! Mily cynicus megvetése a szent dolgoknak, az illemnek, tisztességnek, szeméremnek! Mily nagy mérvű fogyatkozása a legelemibb műveltségnek!

Valjon nem férne-e ránk e téren az *erkölcsnemesítés sürgős munkája*?

Az alkohol vérfertőző, idegromboló s testileg, szellemileg és erkölcsileg degeneráló, anyagilag tönkretévő hatását csak épen futólag érintem, minthogy azzal egyesületünk már érdemileg foglalkozni kezdett. Vajha akcióját egész népünkre kiterjeszthetné s a siker biztosításának eszközeit megtalálná! Könynyű volna akkor a társadalmi erények egész láncolatát csatarendbe állítani s velök a népjólét és nemzeti megújulás boldog korszakát elővarázsolni. Székely népünk hagyományos munkaszeretetéhez életrevalóságához, társul szegődven a mértékletesség, takarékoság, okos számítás és bölcs előrelátás: anyagi javait megtalálná idehaza s hazája szent földéhez, melyet ősei ezer éven át szívós ragaszkodással megtartottak, nem lenne hűtelen — s azt hiu remények és cosmopolita ábrándképek fejében nem hagyná idegenekre, nem cserélné fel fejér rabszolgasággal, áruba bocsátva előbb testi, majd szellemi és nemzeti életét idegen, önző érdekeknek. Mert lehet-e jövője, lehet-e nemzeti élete tul a Kárpátokon és tul az Oceánon annak a parányi erőnek, amely itthon nem tud érvényesülni?! Gondol-e valaki idegenben, szeretett népem, azzal, ami neked szivedhez van forrva, ami neked szent és pótolhatatlan: családdal, szülőiddel, gyermekeiddel, emlékeiddel, hagyományaidal, édes anyai nyelveddel, amik nélkül még a föld urai is földönfutók lennének?! te pedig, mihelyt munkaerőd hanyatlik, a megrugdosott állat szomorú sorsára jutsz, mely gazdátlanul az utszélien leheli ki páráját. Aki neked ellenkezőt hirdet és csábító ígéretekkkel elmédet szivedet eltántoritja, az tenéked nem barátod és távol áll még a gondolat is tőle, hogy sorsod iránt érdeklődnék, hanem a rabszolgakereskedés módosított formájában emberkereskedést folytat veled, előre ki lévén számítva, hogy darabonként hány korouát fog nyerni rajtatok.

No hát ez a nép, a mi büszkeségünk, amely nevét a magyar nemzet történelmébe oly ragyogó betűkkel írta be, — megáldva honfi-szívvvel, nem közönséges szellemi tehetségekkel és évszázak által kipróbált szívós munkaerővel, a megélhetésre szükséges leleményességgel, — vallási, társadalmi, családi erényekkel, — a muzsák isteni ihletével: ez a nemes faj börzei

áruccikké nem deválválódhatik! azzá sülyedni nem engedhetjük, hacsak isteni és emberi törvényeink s nemzeti érdekeink legjavát ebben bűnösen elhanyagolni nem akarjuk.

Ám ehez munka kell, a *nemzetvédelem szent munkája!* És pedig gyorsan, amíg még nem késő, mert a veszedelem már kapunk előtt van. Hannibal ad portas!

Mindezen s ezekkel szoros kapcsolatban álló valláserkölesi, társadalmi és nemzeti feladatokból a D. F. E.-nek is ki kell venni a maga részét, mert igazat kell adnunk m. t. elnökünk br. P. Horváth Kálmán felfogásának, hogy hivatásunkat csupán hitvallási, felekezeti kérdések korlátai közzé szorítani kár volna. Nekünk azon nyílt mezőn kell megjelennünk, a hol nem az exclusivitás, hanem az érdekek közössége uralja a tért, a hol az erők összetételéből alakult lánczolat annak minden szemét egyenlően értékessé, hasznos tényezővé teszi — s a hol egyházunknak is azt az elismerést szerezhethjük meg, hogy hivei a nemzeti közjó szolgálatában munkálkodnak. S ezt a tágabb értelemben vett népnevelés terén bizonynyal el is érhetjük.

* * *

A magyar nemzet társadalmi tevékenysége az utolsó évtizedekben hatalmas lendületet vett s ez még mindig emelkedőben van; de érintetlenül. *a nép társas és társadalmi élete még nagyjában gondozatlan terrenum,* pedig mindannak, amit valláserkölesi és nemzeti fejlődésünkben elérni, megvalósítani óhajtunk és a mire létérdekeink utalnak, gyökérszálai ottan ágaznak szét s ápolást ottan igényelnek.

A *Kossuth* által legnagyobb magyarnak nevezett gróf *Széchenyi* szervezte a felsőbb osztályok nemzeti társadalmát. Egyéni előnyös helyzetének, lángoló fajszeretetének és páratlan agitatórius munkásságának javarészét erre áldozni érdemesnek tartotta — és a nemzet ez elévülhetlen érdemét, melynek hatását mérlegelni alig vagyunk képesek, hálás elismerésben részesíti. A darabokra tagolt, egymástól elszigetelt szunynyadozó erők előbb alig észrevehető neszszel ébredezni, majd érintkezni, tömörülni kezdetek s fokozatosan kialakult egy olyan erős nemzeti öntudat és köz-szellem, amely már ma ebben az országban minden téren irányt szab és a művelt népek társaságában nekünk helyet biztosít.

Hátha még a tiz, vagy százezreké nyomában a *milliók társadalmát szervezhetjük* s amannak hátvédül oda állithatjuk, minő hatványozott fokra emeli az majd a nemzeti öntudat és köz-szellem tartalmát!

Am erre egy ember, még ha próféta volna — sem elegendő. Erre sok-sok apró Széchenyi kell, minden községbe legalább egy pár, kik a néptársadalom szervezési munkáját kezükbe vegyék, vagy az ilyen kezdeményezést szívvvel-lélekkel támogassák, hazafias elszántsággal óvakodván a vezetés körüli kanapé-kérdés átkos, romboló szellemétől.

Amint a talaj hol és mire alkalmasabb, a szerént indítandó meg a munka. Időszaki társas összejövetelek, nemesen szórakoztató mulatságok, kirándulások, olvasó- dalos- és gazdakörök, különféle szövetkezetek, mértékletességi és ifjusági egyesületek sat. tölthetik ki azt a nagy keretet, a melyben a néptársadalmat szerveznünk kell. Mindezen elemek azonban távolról sem tételeznek fel ugyanannyi egyesületté alakulást, sőt az, mint az idő és az erők szétforgácsolása — óvatosan kerülendő. Egyetlen keretben (amely *népkör* vagy más találóbb elnevezés alatt létesülhet), minden megvalósítható, ha arra a kedélyek és elmék kellően előkészítették s az idő és a körülmények szerencsésen megválasztottak.

A már országosan megindított *ifjusági egyesületek* e tekintetben is különös figyelmet és támogatást érdemelnek, mert itt az irányító, nevelői hatás még hálás talajra találván, azok legbiztosabb alapját képezendik a jövő néptársadalmának.

Ezen keretekben aztán becsületbiróság (geruzia v. jury) működhetik személyes sérelmek és erkölcsi bajok orvoslására, kitüntető jutalmak, érdemjelek odaitélésére s általában a neme-sebb köz-szellem ápolására.

Szóval mind az, amit a D. F. E. kitűzött céljának tekint-hetünk és annak körébe vonhatunk: az alkotás, mentés, irgalom, erkölcsnemesítés, nemzetvédelem munkája mind a társadalmi térre utal minket, hol az erők tömörítésével egy szép és dicső feladat vár reánk: közreműködni, talán épen előljárni a *nagy néptársadalom szervezésében*, amely egykor egyházi és nemzeti törökvéseinknek leghatalmasabb tényezőjévé nőheti ki magát — s hazánk nagyságának és boldogságának erős fundamentuma lesz.

Ha talán ez akcióval szemben vonakodók, kételkedők állának elő, azokat majd nem *Boldogháza* szép eszményképével, hanem kézzel fogható tényekkel fogom meggyőzni.

A Budapesti Dávid Ferencz Egylet.

A Budapesti Dávid Ferencz Egyesület őszi megnyitóját október 24-én (szombaton) este 6 órakor tartotta a Koháry-utcai unitárius templomban. Jelen voltak tiszteletbeli elnökeink, a vezetőség és választmány teljes számban, azonkívül nagyszámu

érdeklődő közönség, mely mind inkább kezdi méltányolni egyesületünk önzetlen, buzgó törekvéseit. A budapesti Munkás Dalárda hazafias éneke, Józan esperes imája és *Ney* Dávidnak, a m. kir. operaház tagjának, két szép, szívet-lelket megindító Solo-ja után *Ürmössy* Miklós elnök, harmadik működési évünk kezdetén, üdvözölte az előkelő gyülekezetet, s kijelentette, hogy „programmunkhoz a jövőben is hivek maradunk, ápolni fogjuk a vallásos érzés cultusát, s mint a szellemi szabadság hivei, ennek tiszteletben tartását fogjuk továbbra is hirdetni és gyakorolni.“ Kegyelettel emlékezik meg a reformáció emlékének közeledő ünnepéről, mert „a reformáció tette szabaddá a lelket s adta vissza az emberiségnek a gondolat szabadságát.“ Luther Márton nagy érdemeit kiemeli s ennek kapcsán testvéri örömmel köszönti egyesületünk körében „az ő egyik legkitünőbb harcosát, a protestántizmus egyik leghátrabb zászlóvivőjét, dr. Masznyik Endre, pozsonyi ág. evang. theologia akadémia igazgatót.“

Dr. Masznyikot a gyülekezet lelkes éljenzéssel fogadta. Ő pedig néhány szíves szóban köszönte meg a meleg fogadást. Őt is az a lélek hozta körünkbe, mely hajdan a tanítványokat vezérelte. Az a lélek, mely az igazságot mindennél előbbre becsüli, s mely első sorban nem ünnepeltetni óhajtja magát, hanem Isten országa és annak polgárai javára nemes és hasznos szolgálatot kíván teljesíteni. Ez a lélek utat talál mindazokhoz, a kik a testvériség és emberszeretet evangeliumát hirdetik, s bár különböző módokon, de ugyanazon isteni kegyelemnek részesei, ugyanazon isteni szeretetnek szószólói. Ettől a lélektől áthatva, a Dávid Ferencz Egyesületre Isten áldását kéri.

Dr. Masznyik, „A názárethi beszéd“ czimű felolvasását ezután, mindvégig fokozódó érdeklődés mellett tartotta meg. Eszméltető és építő munkáját, annak az egész gyülekezetre gyakorolt hatását még inkább emelte az előadás közvetlensége és melegsége s az a lelkesedés, a mellyel tárgyát minden oldalról megvilágítani törekedett. Hivatkozott a messiási várakozásokra, a melyeket a lázadó Judás fegyverrel hasztalan iparkodott megvalósítani, mert a tulnyomó erővel szemben Izraelnek le kellett mondania a hajdani dicsőség visszaállításáról. Hivatkozott az írástudók és törvénytárgyarázók törekvéseire, kik a királyi népet aprólékos szertartásokkal, a törvény legkisebb betűjének szigorú betartásával, képmutatással és szörszálhasogató magyarázatokkal óhajtották előkészíteni a messiási korszak diadalmas beköszöntésére. S eközben szépen mutatja be az ősi zsidószombat ünneplése rendjét a zsinagógákban. Ám a legtisztább szándék is elszibbadt a törvény igájában. S a mikor Jézus

szülötte földén, Názárethben, magára olvassa a profétai jövendölést: „Az Urnak lelke van én rajtam — — — azért küldött engemet, hogy szabadulást hirdessek a foglyoknak s hirdessem az Úr kedves esztendejét . . .“ alig van, a ki megbotránkozva ne kérdezné, hogy éppen közülök támadhat-e valami jó . . . Jézus, a külső áldozattételek, világi önző érdekek istápolása helyett visszaállította a *szívet* megillető jogaiba, s ma is szellemi vezére a lélek végtelen birodalmában az általa alapított Isten országa polgárainak.

Buzogány Anna sikerült szavallata következett. Tompának „Jézus és a nép“ cz. költeménye gyönyörűen illett a mély tudomány felolvasáshoz. Énekkar és orgonajáték zárta be ez egyik legsikerültebb vallásos estélyünket.

A társas vacsorán, Förster téli kertjében, szellemes pohárköszöntők hangzottak el a protestáns egység és testvériség ápolására. Nagy hatást tett dr. *Boros* György levele, melyben dr. Masznyikot köszöntötte és a pozsonyi evang. theol. ifjuság távirata, mellyel igazgatójukat és a Dávid Ferencz Egyesületet üdvözlötték. A táviratot testvéries örömmel viszonzottuk. A levelet pedig ez úton is köszönjük.

Józan Miklós.

Dr. Masznyik Endre pozsonyi ev. theol. igazgató a Dávid F. Egyletben.

Dr. Masznyik Endre a pozsonyi ev. theol. akadémia igazgatója a budapesti Dávid Ferencz Egyletben október 24-én felolvasást tart: „A názáreti beszéd“ cz. alatt.

Második eset, hogy az evangélikus testvérek tudós tanárai a Dávid F. Egylet munkamezején működnek. A rendkívül agilis dr. Szlávik Mátyás soproni theol. tanár volt az első Kolozsvárt ezelőtt több évvel. Dr. Masznyik igazgató nagy tudományú férfiú, kit a magyar theologus világ — kár hogy ez nagyon szűk — jól ismer nagyszabású művéről: Pál apostol életéről. Dr. Masznyik igazi modern liberalis ember, aki a theologiában az intézet falai között teljes nyszabadságot, az irodalomban és az egyházi érintkezésben nyíltságot, őszinteséget és liberalizmust követel. Ő ezeket követte is 1888—89-ben, midőn a Prot. Irodalmi Társaság Debreczen miatt, vagyis miattunk, unitáriusok miatt, a debreczeni egy-két vezér indítására a korai bomlás szélére jutott volt. Dr. Masznyik hatalmas védelmet indított meg a liberalizmus érdekében, mert „meggyőződése szerint a Prot. Tudományos Társaságban nincsenek sem kálvinisták, sem lutheránusok, csak protestáns tudósok.“ A de-

rék protestáns férfi törekvéseit és lelke világát teljesen megvilágítja im e kifakadása a debreczeniek ellen folytatott harc közben: „Istenem! mi csodás dolgokat mivelhetnénk mi 3 millió protestáns együtt! S az az átkos visszavonás, azok a papirosra száradt betűk és tételek három felé tépik lényegileg egyazon szent ügyért hevülő sziveinket Testvérek, magyarok, miért nem tudjuk mi megérteni egymást! Hiszen igaz, hogy Kálvin, Socin, Luther, ez három, de egy az Ur, a mi fejünk, vezérünk a Jézus Krisztus!“ Igaza van dr. Masvnyiknak, s büszke lehetne magára, ha az igazság szeretete ilyen hiúságot megtűrte, mert lám, a mit ő a mi beteges magyar füleinkbe kürtölt most 15 éve, az már megvalósult a mivelt nagy világban: a nemzetközi vallásos konferenciákon, a hol nemcsak Luther, Kálvin és Socin, hanem Kalvin és Servet, Dávid Ferencz és Maior György utódai is találkoztak

Nálunk a haladás lassubb, de jó hogy haladás van itt is. Legyen bizonyos dr. Masznyik, hogy sokan intnek helyeslőleg feléje e lépéseért. Legyen üdvözölve!

Templomszentelések a küküllői körben.

Nagy és feledhtetelen ünnepségeknek volt színtere küküllői egyházkörünk két legrégebbi egyháza Harangláb és Maros-Szent-Benedek. Szegénységünkben is gazdagok vagyunk, ezt igazolja nevezett két egyházunk, hiszen a romokból nem annyira pénzzel, mint inkább hittel és buzgózággal építette újra templomát mindkettő.

A felavatási ünnepély haranglábban 20-án Szentbenedeken 22-én volt.

Az ünnepelet nagygyá a Főt. Püspök úr és az őt körülvevő szeretet tette. Érkezése 21-én volt. Dr. Boros György theol. dekán és Hadházi Sándor egyh. tanácsos szintén velük voltak.

Küküllőszögön Iszlay László körü felügyelő-gondnok vezetése alatt 10 tagu küldöttség várta és fogadta. Innen diadalmenet volt 3 napig tartó útja mindenfelé.

Bethlen-Szent-Miklóson nagy közönség és az iskolás gyermekek várták, kik virágcsokrot nyujtottak fel. Dicső-Szent-mártonban az állomásnál a presbyterium nevében Gvidó Béla esperes üdvözölte, Szőkefalvánál szintén nagyszámu közönség várta, hogy püspökét megláthassa bár egy pillanatra.

Deésfalván az állomásnál ifj. D. Pataky László k. f. ü. gondnok üdvözölte az egyházkör nevében, a községben felállított dískapunál Hadházi József lelkész az egyház nevében.

Este Pataky László vendégszerető házánál volt kedélyes vacsora.

20 án hosszú kocsisorban a megye előkelőségei által kísérve indult Haranglábra, hol a községben felállított diszkapunál Vásárhelyi Balázs körjegyző mondott üdvözlő beszédet a község nevében, a diplom előtt pedig Gálfalvi István lelkész az egyház nevében.

Ezek után megnyitotta főpásztorunk a templom ajtóit és kezdetét vette az ünnepély. Imát mondott: Gálfalvi István lelkész, beszédet: dr. Boros György theol. dekán, megáldó és felszentelő beszédet mondott a méltos és főt. püspök úr. Urvacsorát osztott Szabó Albert szókefalvi lelkész.

Templomszentelés után Szatmáry István egyh. gondnok, haranglábi birtokos házához gyűltünk ebédelni. Az ebéden világi részről Br. Kemény Ákos főispán, Csathó Gábor alispán és a megye színejava kevés kivétellel mind ott volt. Számos pohárköszöntő hangzott el a szeretett főpásztorra, főispánra, a szíves házi gazdára és családjára, dr. Boros György dekánra, felügyelő-gondnokokra és tovább a miket külön leírni hosszadalmas volna, végül még egyszer a méltos és főtiszt. Püspök mond köszönetet a házi gazdának Szathmári Istvánnak magyaros vendégszeretetéért, mely után jókedvvel oszlott szét a társaság. A Püspök úr ömél-tősága innen M.-Sárosra ment, id. D. Pataky Lászlóhoz, hogy 21-ét ott töltsé rokonai körében, honnan estére D.-Szt Mártonba Dr. Árkossy Gyula körjegyző urhoz szintén a rokoni kötelék hozta, hol istszeletére szintén fényes vacsora volt.

22-én reggel meglátogatta az azon éjjel tűzvész által szerencsétlenül járt 3 afiát. 8 óraker megindult ismét a hosszú kocsisor Szent Benedekre. Utközben csaknem minden község lakói telekezeti és nemzeti külömbőség nélkül felöltötte ünnepi ruháját és a község végére gyűlt üdvözölni az unitáriusok ősz püspökét.

Ádámoson Molnár János unitárius lelkész mondott üdvözlő beszédet, kihez pár perczre az egész kísérettel együtt be ment a Püspök úr.

Herepén Bőjthe László a marosujvári járás főszolgabirája fogadta Alsó-Fehérvármegye nevében.

Sülyén minden felekezeti papja és a község lakói künn voltak a község végén, hol a reformátusok 84 éves lelkipásztora az öreg Vas Ferencz üdvözölte kedves szavakkal Főpásztorunkat.

A marosszentbenedeki határszélen Zeyk Endre földbirtokos a községben felállított diszkapunál pedig Biró Pál unitárius lelkész mondtak üdvözlő beszédet.

A templomszentelésen imát dr. Boros György dekán, beszédet Nagy Béla h.-szentmiklósi lelkész és felszentelő beszédet a

Főt. Püspök úr mondott. A templom előtt az egyház volt gondnoka mindenkit meglepő ügyes üdvözlő beszédet mondott, megköszönve a Főtiszt. Püspök úr fáradságát.

Ebéd Zeyk Endre földbirtokos urnál volt, melyen szintén számtalan pohárköszöntő hangzott el.

Itt bucsut vettünk Főpásztorunktól és kíséretétől Gvidó Béla az egyházi, id. D. Pataky László a világiak, Biró a szentbenedekiek nevében.

Innen Böjte marosujvári főszolgabíró kíséretében elutazott, hogy Maros-Ujváron keresztül hazamenjen. Mi pedig szeretettel és lelkesedéssel szívönkben, melynek nagyrészét tőle meritettük. Haza jöttünk, hogy munkáljuk tovább szeretett hazánk és egyházunk előmenetelét. (ó.)

Levél Fogarásból.

Kedves Szerkesztő Úr!

Leirhatatlan örömnépre virradtunk fel okt. 4-én Fogarason amikor régi óhajunk beteljesedett s leányegyházzá alakulhattunk! Igazán a szélrózsa minden irányából hányt ide össze minket a sors. E napon vettek számba minket — az ők nyáját — szeretett esperesünk *Ozsváth Gábor* ürmösi és Gál Miklós datki lelkészek.

Délelőtt 10 órakor az áll. el. iskola egyik termében gyűlünk össze alakuló közgyűlésre, mely helyiséget az iskolai gondnokság úgy ez alkalomra, mint ezutánra is rendelkezésünkre bocsátani volt szives, miért fogadja e helyen is hálás köszönetünket. Esperesünknek megható bevezető és megnyitó szavai után kérdésére örömmel jelentettük ki, hogy igenis hajlandók vagyunk leányegyházzá alakulni, miután felhívására leányegyházunk előljárói a következőkép jelöltettek ki és választattak meg: *presbiterek: Maksai Albert, Gál András, Tódor Péter, Máthé István idős, Cseke János utász, Gergely György és László Gyula.*

A gondnoki tiszttel csekély személyem tüntettetett ki. Egyházi fejezővé *Maksai Albert*, egyházfiakká pedig *Tódor Péter* és *Gergely György*. Miután a megválasztott előljárók az esperesnek megtették szent fogadalmaikat s hivatalosan felesküdtek, megkezdődött az istentisztelet.

Örömteljesen hangzott fel a hívek ajkain az új gondnok harmonium kísérete mellett „A Sionnak hegyén Úr Isten, Tiéd a dicséret“. Ezután *Gál Miklós* fiatal lelkész emelte imára kezeit és rebegte el mindenkit megható imáját az eget Urához, hálát adva eddigi segedelméért s czutánra is kérve erősítő szent

lelkét. Beszéde bővelkedett a szebbnél-szebb hasonlatokban és példázatokban. Felidézte emlékezetünkben a mi oszthatatlan *egy* istenünket, ismertette unitárius vallásunknak sarkalatos alapelveit és tételeit, de annyira megnyerően és meggyőzően, hogy mindannyian nem győzték elmondani örömüket amiatt, hogy leányegyházunknak első papjává az isteni gondviselés épen Gál Miklós tiszt. urat rendelte, aki olyan megnyerően tud beszélni, szívhöz szólani s az igaz mellett bizonyítani. Mind, akik ott voltak, névleg nem voltak unitáriusok, de a beszéd hatása alatt felbuzdult gyülekezetnek kivétel nélkül minden egyes tagján az ének alatt úgy lerítt arczáról az a szent meggyőződés, hogy „Hiszek és vallok *egy* Istent“ Az ének után szeretett esperesünk emelkedett szólásra. A töle már megszokott, keresetlen egyszerűséggel szólott és talált szívünkhöz. Örvendezett velünk ő is, a jövő feletti aggodalmainkat pedig igyekezett eloszlatni, biztatva, hogy aki ezt az örömnepet megérvünk engedte, nem hagy el Ő ezután is, gondja lesz reánk, csak benne bizzunk, tőle kérjünk és reméljünk, mert Ő mondotta, hogy „Ne félj kicsiny sereg, mert tetszett a ti Atyátoknak, hogy adjon nektek országot.“ Buzditott, lelkesített és biztatott, s szava nem hangzott el a pusztaban, mert mindannyian magunka szállva, járultunk a szent asztalhoz s részesültünk annak áldásaiban, számszerint 38-an. S esperesünknek megáldó imája után megilletőve távoztunk el a szent asztaltól s adtunk kifejezést igaz érzelmeinknek bezáró énekünkben „Legyen béke áldott Isten.“ Mindnyájan szent fogadalmat tettünk szeretett lelkészeink felhívására, hogy mi jó unitáriusok kívánunk lenni s azok is fogunk maradni. Az itteni unitáriusoknak mindenike kívánt áldozni egyháza oltárán. Jóleső örömmel látjuk a tagok között ttdő Ozsváth esperes urat is, aki l.-egyházunknak örökös tagjai sorába lépett. Ezen kívül is megnyilatkozott a jó unitárius áldozatkészség. Ugyanis: Tódor Péter és neje Vas Rebeka egy kis urasztal-terítőt ajándékoztak l.-egyházunknak 2 kor. értékben. László Gyula és neje Torday Vilma pedig minden egyes alkalomra az urvacsorához szükséges kenyeret és bort ajánlottak fel.

Ez örömnepünknek megéréseért nem tudunk elég hálát adni a mi Istenünknek, hogy régi óhajunkat teljesülni engedte.
H.-Kőhalom, 1903. okt 18.

László Gyula, áll. tanító.

Irodalom.

Benedek Nándor a kitünő író *Benedek Elek* szép reményű fia a „Házasság nyomorultjai“ cz. regényére hirdet előfizetést.

A regény ára kötve 2 kor. Fölvizjuk olvasóink figyelmét az ifju írora. (Budapest, Váci-körút 42. sz.)

Ugyancsak Benedek Nándor átdolgozta Volney *Romok* cz. hires munkáját. Ára 1 kor. 50 fillér a fennebbi helyre Nemzeti Antiquariumnak küldendő

Halmágyi Lajos honvédfőhadnagy ur a vadászat terén szerzett tapasztalatairól és élményeiről irt szakcikkeit sajtó alá rendezte és előfizetésre hívja föl a közönséget. A kötet ára 2 korona, ami a szerző nevére Budapestre, Üllői-út 107. sz. alá küldendő.

Sándor János kereszturi D F. E. elnök beszéde: *Az érdek,* lapunk zártakor érkezett.

Teremtsünk perselyalapot a XX. év emlékére.

1904. szept. 2-án a Dávid Ferencz Egylet születésének 20 éve lesz. A XX-ik évet a ma élő és működő egyleti tagok tegyék emlékezetessé. Valósítsuk meg a DFE. első elnökének Dr. Brassainak ezt a kívánságát:

1. minden tag gyűjtsön maga mellé még egy tagot. Ezt tegyük meg a XX ik évben.

2. Valósítsuk meg a DFE mostani elnökének azt a nemes tervét, hogy teremtsünk egy **perselyalapot**. Minden meglevő és leendő tag ebben a XX-ik évben ajándékozzon legalább 20 fillért a perselynek s gondoskodjék, hogy **családjának mindenik tagja** után is 20—20 fillér folyjon be.

A XX. év emlékére befolyó adományokat és taggyűjtéseket állandó rovatban, minden hónapban fogjuk közölni.

Adományok a perselyalapha.

Másodig közlemény.

46. Gábor Dénes Kökös 20 fillér. 47. Székely Ferencz Egeres 2 kor. 20 f. és fiai: 48. Székely Ferencz ifj. Egeres 1 kor. 49. Székely Sándor Egeres 1 kor. 50 Székely Rezső Egeres 1 kor. 51. Ujvári László Budapest 1 kor. 52 Koronka Antalné 6 kor. 53. Kozma Ferencz 2 kor. 53. Fanghné Gyujtó Izabella 1 kor. 54. Dr. Lehmann Róberthné Kolozsvár 2 kor.

A II. közl összege 17 kor. 48 fillér, hozzáadva az előbbihez: 114 koronához = 131 kor. 48 fillér.

Csak kevés helyre, de már kihatott a vidékre is az eszme. Ugy lát-szik helyeslésre talált. Nemis lehet másképpen, mert csak egyesített erővel juthatunk el ahoz a nemes célhoz, hogy segíteni tudjunk azokon a szegény gyermekeken, a kiknek nincsen ruhájuk, könyvük s más segedel-mük. Fogjunk kezét és cselekedjünk jót.

Fangh Erzsébet titkár.

Dr. Boros György titkár.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— **Az unitárius reformáció emlékét** nov. 15-el kötjük össze. Okt. 31-én részt veszünk a protestánsok ünnepében nov. 15-én ünnepeljük a Dávid Ferencz-féle reformatiót. Most a reactio, mely még mindig érezhető és a szabadelvű gondolkozás, a mely világhódító uton jár, pompás tárgyat szolgáltatnak szónokainknak. Hadd szóljon hát a dal és ének, hadd csengjenek a beszédek Dávid Ferencz emlékének minden unitárius templomban. A ki hatósági parancsot vár, ne mondja, hogy az igének hű szolgája alkalmas és alkalmatlan időben!

— **Végh Mihály** egyházi és püspöki titkár megkezdette működését új minőségében, s az első E. K. T. gyűlésen tett előterjesztéseivel jó hatást gyakorolt a tanácstagokra. Árkosi egyházától okt. 18-án bucsuzott el s ugyanakkor bemutatta Végh Benjamin papnövendéket, a ki egy évig helyettesíteni fogja.

— **Papi beiktatás**, vagy helyesebben székfoglaló tartatott Kolozsvárt október 4-én. Csifó Salamon lelkész-tanár beköszöntött szép közönség előtt, jó sikerrel, köztetszésre. Ezután közébed volt a kollegium konviktusában. Jó ebéd és sok köszöntő fűszerezte a hangulatot.

— **Első unitárius templom az alföldön.** Dévaványa község unitáriusaié a dicsőség, hogy a magyar alföldön, a Tiszamentén, hol a reformációkor unitárius püspökség alakult volt, ma már alapjából épített unitárius templom volt Nem kérdés, mily nagy, mily ékes az épület. Elég annyi, hogy Dévaványa magyar földmives lakói, ezelőtt két évvel unitáriusok lettek, azonnal iskolát szerveztek, tanítót kértek s ma már kész templomuk van. Ez értelmes és jó módu népet nem térítők, hanem saját józan vallásos meggyőződésük vezette. A melyik egyházhoz tartoztak, nem elégitette ki, ta'án kívül is állottak az egyházon és közeledtek az anarchicus socialismus karjaiba. Megmentette a monarchicus unitarizmus és nyert a haza, a társadalom. Az unitárius vallás tudni fogja kötelességét, hogy megtartsa és növelje őket mindabban, a miből nyeresége lesz a hazának és a valláserkölcsei életnek.

— **Székegyudvarhely és Brassó.** Az unitáriusoknak két régi óhajok közelg a megvalósuláshoz: Székelyudvarhelynek és Brassónak anyaegyházakká növelése. Udvarhelynek már van tekintélyes pénzalapja és van szép templomterve. Volna derék papja is, aki föltudná virágoztatni. Most már csak az van hátra, hogy megfelelő fizetést tudjanak adni részére Az E. K. T. a zsinati önállósító határozat nyomán a fizetés összegét körvonalazta. Ha a minister megadja a kiegészítést, talán már a jövő évben papi beiktatás lesz Udvarhelyt Ezt követi a templomszentelés. Brassó előtt egy kissé távolabb van a jövő, de nem utolérhetlen. Brassónak 6—800 unitárius, az a nemzeti érdek, a melyet ott a magyar egyházak szolgálnak, nem marad hatás nélkül a magyar hatóságokra. Közös erővel sokat ellehetne érni. A zsinat kimondotta, a közönség tegye önnálló egyházzá Brassót.

— **Az egyházközségek könyvtára** mind ez ideig csak gondolatban van, valóságban nincsen Jól van-e ez így? Mivel lehet igazolni, hogy a két unitárius lap közül egyik sincsen meg teljesen az egyházaknak, holott évi 3 frt (6 kor.) összeggel elérhető volna Nálunk nincsen hivatalos lap, nincs is hivatalos rendelet, a mely kirója az egyházközségekre ezt a terhet, de van tiszta és helyes gondolkozás, a mely megérti, hogy egy unitárius lap ép úgy nem nélkülözhető, mint egy jegyzőkönyv. Csak ebből tanulhatják meg a mindenkori egyházi vezetők, hol és hogy állanak az egyházak és a gondolkozás. A lelkész és gondnok urak ma még pótolhatnák a hiányt a multra nézve, de a jövő évtől kezdve egyetlen egy se legyen a hova nem jár, legalább az egyik lap.

— **Deák Ferencz emlékezete.** Az unitárius főgymnasium igazgató-sága okt. 17-én reggel 8 órakor Deák Ferencz születésének (100) századik évfordulója alkalmából szépen sikerült emlékünnepeélyt rendezett. A tanári kar részéről tartalmas és lelkes beszédet mondott Kovács János tanár, az ifjuság részéről Abrudbányai Ede VIII g. o. t. Szavalt: Kozma György VII. o. t.

— **Ürmösi József** polgárdii lelkész 20 korona pályadíjat küldött a Theologiai önképzőkör számára Ballagi Mór irodalmi munkásságának ismertetését tűzvéni ki feladatul. A közügyek iránt való hiseg korban lélek-emelő példa ez arra, miképpen kell szeretni egyházunkat, miképpen kell tevékenységre, önképzésre s az egyház iránt való fáradhatatlan buzgalomra sarkalni az ifjuságot. Az önképzőkör köszönetet mondott az ifju lelkésznek, ki a mult év második felében buzgó elnöke volt a körnek. Hiszünk, hogy nem lesz eredménytelen, lelkes és szívből jövő adománya.

— **Uj tudor.** Sándor Gergely derzsi lelkészt s az udvarhelyi Dávid Ferencz t.-egylet buzgó elnökét nagy öröm érte. Fia a kos, nagy-szebeni kir. törvényszéki joggyakornok a tudori vizgát a kolozsvári Egyetemen szép sikerrel letette és tudorrá avattatott. Gratulálunk.

— **Házasság.** Pákey Edith, Pákey Lajos főmérnök kedves leánya közelebről lépett házassági frigyre Hegyi Gyula m. kir. áll. iparfelügyelővel Kolozsvárt. Az egyházi áldást Ferencz József püspök ur adta az ifju párra. — Dr Sárdy Ákos hidalmási szolgabíró Sárdy Lőrincz egyh. tanácsos fia házasságot kötött Bartha Kata kisasszonnyal Kolozson. — Szovátton okt. 18-án tartotta esküvőjét Márkos Albert az unitárius főgymn. tanára Deák Iona kisasszonnyal a szülői háznál, Deák Ferencz körjegyző és birtokos bájos leányával. A násznagyi tisztet Mikó Imre táblabíró és Simák Lajos mérnök teljesítették. A menyegzői szép ünnepen a völegény és menyasszony rokonai és barátai szép számmal voltak jelen. Az eskető lelkész szerepét Barabás István tordátfalvi lelkész, a völegény barátja egykor osztálytársa teljesítette. Áldást kívánunk a szép frigyekre.

— **A nagysolymosi beiktatásról** szóló tudósításban mint beiktató lelkész hibáson szerepelt kissolymosi új lelkészünk, holott ezt a szép tisztet esperesi megbízásból Demeter Lőrincz magyarzsákodi dérek veteránunk végezte az alkalomhoz méltó lelkes buzgósággal és mindenek tetszésére.

— **Egy szerény unitárius fiatalember,** aki a mult évben nyert tanítói oklevelet, állást keres. Tanítónak, magánházhhoz nevelőnek, szerény föltételek alatt vállalkozik. Bővebb tájékozással szolgál lapunk szerkesztősége.

— **Egy unitárius leány,** aki már ezelőtt három évvel jelesen végzett a kolozsvári nőképezdében és gyakorlatot szerzett a tanításban, állandó alkalmazást keres. Kitűnő szolgálatot tud tenni bármely iskolánál.

— **Unitárius női imakönyv.** Szivemet hozzád emelem. Irta Boros György. Csinos vászon kötés 2 kor. 40 fill. Diszes bőrkötés 6 kor. Szép bársony kötés csattal 10 kor. „Az ájtatos könyv keresztény lélekkel és mély érzéssel irányozza a hívők vallásosságát az égi megnyugvás felé” s kivált a női gyöngédség érzelmi világának fohászához ad ihletett hangot.

Édes otthon. Irta Garnet f. Boros Gy. Ára 1 kor. A házias élet örömeit írja le s arról beszél, hogy milyenek kell lenni a ház tájékának, meg a csendes, boldog házias életnek. Magyar Hirlap. Az érzések egész sora, a gondolatok egész legioja van egy-egy fejezetben kifejezve.

— **Köszönetnyilvánítás.** Sándor Zsigmond és neje Csezár Polixéna egy szép bordó színű selyem szoktakarót ajándékoztak 50 korona ér-

tékben. Isten áldása nyugodjék meg a nemes lelkű adakozók életén. Fogadják az egyházközség nevében szíves köszönetemet

Tordátfalva, 1903. okt. hó.

Barabás István lelk.

— **Halálozás.** Gál Elek ny gálfalvi lelkészünk neje, szentgericzai Jakab Eszter hosszas szenvedés után okt. 24-én elhunyt. Öt gyermek és férje s kiterjedt család gyászolja. Részvétellel vagyunk a család iránt.

EGYLETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Munkára föl! A téli idény beköszöntött. A természet haza bocsátja házaikhoz az embereket. Eddig buzgón dolgoztunk az anyatermészetben, ezután miveljük önmagunkat és embertársainkat. Eddig munkálkodtunk a testet tápláló dolgokkal, ezután soít kerítünk a lelkiekre. A lelkiekben könnyebé egységet teremteni, mint a testiekben, mert egy lélek elevenít meg mindnyájunkat. A lélek egységének érzete szállja meg a vezetők munkáját, hogy akarják és cselekedjék a jót a hivek épülésére. A téli idény első munkája a Dávid Ferencz nevével és tanítására legyen irányítva. Okuljanak és lelkesüljünk e nagy apostoltól. Azután tanulmányozzuk és tanítsuk vallásunk igazságait. Ismertessük a helyzetet. Ébresszük a hithűséget, a szeretetet és áldozatkészség munkás szellemét. Munkára föl!

A Dávid Ferencz Egylet vándorkönyvtára ujabban kedves és hasznos könyvekkel gyarapodott dr. Boros Györgyné és Csifó Salamonné öngyűjteményeik adományával. A könyvtárt használt könyvekből akarjuk összeállítani Olvasóink az élvezett, de már félretett könyveiket, lapjaikat ezen az uton újból értékesíthetik. Az adományok a D. F. E. titkárai dr. Boros György és Fangh Erzsébet bármelyikéhez küldhetők Kolozsvárra.

Egy levelezőlapon írja meg nekünk a t. olvasó azon ismerősei nevét és lakhelyét, a kiknek gondolata szerint az Unitárius Közlöny nem jár. Egy egyleti tagot jelentsen be újévig mindenki, a ki ezt a lapot olvassa. Bár csak egyet Nem oly nehéz feladat Ne sajnálja a fáradságot.

A D. F. E. ifjúsággöre Pap Domokos felügyelő tanár elnöklelte alatt szép tervet dolgozott ki az egyleti évre. Dávid Ferenczről és koráról irt tanulmányok lesznek a felolvasások. Nov. 15-én ünnepélyt rendeznek Kolozsvárt. Az ifjúsághoz illik, hogy kezébe vegye a lobogót és menjen bátran előre.

Az udvarhelykőri Dávid F. Egylet, mint tudósítónk írja, igen szép programmal tartja őszi közgyűlését nov. 12-én Jánosfalván. Deák Ferenczről, 100 éves születése alkalmából felolvas Győrfi István. Rákóczi, Kossuth, Dávid Ferencz történelmi nagy alakokról emlékezik Péter Sándor. Lesz két női szavalt. László Anna és Ferencz Jolán kisasszonyok által. Ugyanakkor lesz néhai Darkó Sándor esperes sirkövének leleplezése. Az emlékbeszédet Kisgyörgy Sándor hivatali utódja fogja tartani. Már ez egy ünnepség is remélhetőleg a két Homoród népének színe javát Jánosfalvára fogja gyűjteni, de remélhetőleg a szomszéd körök és esperességek is a Darkó bácsi sirjánál képviseltetni fogják magukat. Az elnökég e helyen is tisztelettel hív meg mindenkit.

TARTALOM: Dávid Ferencz szelleme. Boros Gy. — A néptársadalom. Kozma F. — A Budapesti Dávid F. Egylet. Józán M. — Dr. Maszayik Endre pozsonyi ev. theol. igazgató a Dávid F. Egyletben. — Templomszentelések a küküllői körben. (b.) — Levél Fogarashól. László Gyula. — Irodalom. — Teremtsünk perszelyalapot a XX. év emlékére. — Egyházi és iskolai mozgalmak. — Egyleti élet és munkásság.

Nyomatott Gámán J. örök. Kolozsvárt (Kossuth L. utca 10. sz.)